

Oponentský posudok

Na habilitačnú prácu

Autor: **ELENA KNOPOVÁ**

Názov: Výber z troch teatrologických prác

1. **AAB KNOPOVÁ**, Elena (100%). Činoherná dramaturgia v nových podmienkach a súvislostiach. In *Súčasný slovenský divadlo v dobe spoločenských premien : pohľady na slovenské divadlo 1989-2015*. - Bratislava : Veda : Ústav divadelnej a filmovej vedy SAV, 2017, s. 70-154. [5,2 AH]. ISBN 978-80-224-1620-7.
2. **ADF KNOPOVÁ**, Elena (100%). Theatre in the Context of Poverty, Poverty in the Context of Theatre : the Issue of Poverty and Social Exclusion Demonstrated on Psota [Poverty], Production of Potôň Theatre. In *Slovenské divadlo : revue dramatických umení*, 2016, roč. 64, č. 3, s. 260-280. [1,5 AH]. ISSN 0037-699X.
3. **ABD KNOPOVÁ**, Elena (100%). Na ceste od terapie umením ku komunitnému divadlu. In *BALLAY, Miroslav - FOJTÍKOVÁ, Dária - KNOPOVÁ, Elena - LINDOVSKÁ, Nadežda. Divadlo nielen ako umelecká aktivita*. Bratislava : Ústav divadelnej a filmovej vedy, 2014. 1 DVD, 63 s. ISBN 978-80-971155-3-1.

Oponent: **doc. Mgr. PETR CHRISTOV, Ph.D.**

Pracovisko/profesionálne zaradenie: **docent, Katedra divadelní vědy, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, CZ**

Psaní posudků na habilitační práce je vědecká i umělecká disciplína sama o sobě: z mnoha důvodů navíc nesnadná a komplikovaná, jak se ostatně ukazuje i v tomto případě. Jakožto akademický pracovník české vysoké školy, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, mám zhodnotit adekvátnost předložených materiálů v rámci habilitačního řízení konaného na slovenské VŠMU, tedy škole svým zaměřením, názvem i podstatou umělecké, a to navzdory tomu, že oblastí, v níž je toto habilitační řízení konáno, je (obecně vzato) “divadelní věda”, jež je oborem v našem prostředí (rozuměj: střeoevropském prostoru) tradičně zaměřeným k provozování spíše na vysokých školách neuměleckého typu.

Požadavky jednotlivých vysokoškolských institucí (univerzit/fakult) i oborů jsou v mnoha ohledech neporovnatelné, a to mnohdy i v rámci jedné “značky”: požadavky se liší dle zvyklostí a standardů toho či onoho oboru. Někde neochvějně rozhodují “tvrdá data”, bibliometrické údaje, počty zahraničních a tuzemských publikací (o impakt-faktorech nemluvě) či míra zapojení do odborných, pedagogických a grantových aktivit, jinde jsou parametry a nároky nastaveny volněji, méně kvantifikovatelně. A právě humanitní a uměnovědné obory (do nichž je třeba obor divadelní věda/resp. divadelní umění počítat) bývají v tomto ohledu mnohdy “popelkami” v rámci vysokoškolských institucí. Et vice versa: v případě umělecky laděných škol zase naopak vstupují “vědečtější” laděné obory a (habilitační) práce do jen obtížně srovnatelného pole (ryze) umělecké činnosti.

Pohybujeme se tedy na hraně: já jako oponent i předkládaná habilitační práce (s ohledem na své zaměření a na instituci, na níž je předkládána). To, co by pro jeden typ instituce bylo (nade vsí pochybnost) jen obtížně přijatelné, je v jiném prostředí o poznání akceptovatelnější.

PhDr. Elena Knopová, Ph.D. je nepochybně osobou, jež se v oblasti, kterou zkoumá (tj. slovenské divadlo a jeho rozmanité podoby, zejména pak podoby divadla současného, mnohdy se zřetelem na jeho specifické varianty - jak se to zřetelně projevuje i v předkládané habilitační práci), pohybuje dlouhodobě a patří k výraznějším postavám slovenského odborného dění v oboru teatrologie. Sympatický může být též rozptýl jejího zájmu, pozitivně je také třeba vnímat její dlouholeté aktivní angažmá v oblasti správy a řízení vědeckých institucí (viz její funkce ve vedení oddělení SAV apod.). Dlouhodobě se též věnuje činnosti pedagogické, což jí umožňuje aplikovat a ověřovat mnohé aspekty ze svého (vědeckého) výzkumu a propojovat tak oblast vzdělávání s oblastí vědeckou.

Předkládaná habilitační práce je souborem tří starších, již dříve publikovaných textů (z let 2014-2017), které představují výsek z autorčiny vědecké práce a jasně definují její oborové zaměření/vymezení. Dvě kratší studie (jedna ve slovenštině, druhá přeložená do angličtiny) jsou navíc spojeny zájmem o minoritní divadelní aktivity ve slovenském divadle posledních desetiletí (Divadlo z pasáže a Divadlo Pôtoň); anglická studie byla publikována v tradičním slovenském odborném časopise (*Slovenské divadlo*), studie o Divadle z Pasáže pak v kolektivní monografii (či sborníku?) tematicky zaměřené na vybrané mimo-umělecké aspekty divadelní tvorby v současné slovenské produkci. Nejdelší předkládaná studie/práce je kapitolou z rozsáhlé kolektivní monografie, která je ambiciózním pokusem o výklad dějin moderního slovenského divadla po roce 1989 (do současnosti, potažmo do roku 2015).

Všechny předkládané publikace vznikly v rámci různých, zpravidla poměrně rozsáhlých grantových projektů, v případě publikace “Súčasnú slovenské divadlo v dobe spoločenských premien : pohľady na slovenské divadlo 1989-2015” byla autorka navíc editorkou celého kolektivního díla. Tyto aspekty nepochybně poukazují na to, že Eleny Knopovou je třeba vnímat jako velmi aktivní součást slovenské teatrologické sféry a nelze než konstatovat, že její působení nepochybně odpovídá tomu, co se od aspiranta v rámci habilitačního řízení očekává.

Takto koncipovaný soubor tří předložených prací (a dalších uchazečkou předložených materiálů) navíc formálně zcela jistě dostojí požadavkům vnitřních předpisů VŠMU (viz *Kritériá uskutočňovania habilitačného konania a konania na vymenúvanie profesorov v študijnom odbore 2.2.4 Divadelné umenie*). Při pohledu na trojici předkládaných textů bych osobně ovšem přecejel uvítal o něco větší rozsah předložených prací; zejména s ohledem na to, že se nejedná o jednu souvislou (habilitační) práci ale o tři disparátní texty (rámcově lehce propojené, jak již bylo výše naznačeno, v obecné rovině spřízněnými tématy). Nabízela se (jak bývá zvykem na některých vysokoškolských institucích) například možnost doplnit dříve publikované texty (studie, kapitoly, příspěvky) o úvodní studii, která nabídne textům nový (metodologický, teoretický apod.) rámec či je autorovi/autorce umožní vložit do širšího kontextu a okomentovat. Je škoda, že k tomu v tomto případě nedošlo.

Autorka nicméně pracuje s adekvátní primární i sekundární literaturou, opírá se o náležité prameny (texty, rozhovory, studie aj.) a zcela korektně je cituje. Místy by ovšem stálo za úvahu, zda by autorka nechtěla své zdroje v některých případech

doplnit či konfrontovat s dalšími odlišnými pohledy na zkoumanou problematiku. Jako by totiž autorčiny texty byly místy a) příliš nekonfliktní a obecné; a zároveň se b) až příliš se spoléhaly na ověřený okruh autorů, kteří korespondují s jejími postoji.

Z hlediska originality se zdají být nejpřínosnějšími autorčiny dílčí studie o aktivitách komunitních divadel (2., 3.), které se pokouší též rozvíjet v předkládaném textu habilitační přednášky (v níž kvituji snahu o reflexi velmi podnětných slovenských divadelních souborů PND a Med a prach). Autorka v nich prokazuje bezpečnou orientaci v oboru, daří se jí vytěžit většinu základních pramenů a materiálů, nicméně ani těmito textům by neuškodilo, kdyby v některých pasážích zacházely více do hloubky a nabídly odborným čtenářům (jimž by, soudě dle toho, kde byly publikovány, měly být určeny) širší kontext - naznačené drobné paralely s výzkumy sociologickými apod. jsou přece jenom poněkud příliš letmé. Oba kratší texty (2., 3.) zároveň místy působí snad až příliš popularizačně, ba osvětově propagačně (což ovšem nepovažuji za primárně negativní hodnocení, pouze poukazují na jistý aspekt autorského stylu a narativu, který mnohdy setrvává poněkud na povrchu a pouze popisuje a zaznamenává).

Výčet dalších dílčích komentářů k jednotlivým textům by mohl být poměrně dlouhý. Od skutečnosti, že anglická verze článku je po jazykové a stylistické stránce snad až příliš mechanickým převodem textu psaného (nejspíše) původně slovensky (což by ovšem na druhou stranu mohlo být chápáno spíše jako povzdechnutí nad poměrně běžnou praxí v “našem” akademickém prostředí); přes již naznačené konstatování, že se jedná (zejména u obou kratších textů, ale i u kapitoly nejdelší) o texty, které by bylo možno charakterizovat jako svého druhu “populárně-naučné” články (s dodatkem, že na poměry tohoto žánru se jedná příspěvky slušné, korektní, poučné, nikoli však výjimečné a unikátní); až po jistou absenci větší kritičnosti a pečlivějšího metodologického (roz)třídění materiálů v předložené kapitole o moderním slovenském činoherním divadle.

V rámci kapitoly o činoherní dramaturgii (1.) jsou navíc některé problematické aspekty textu nepochybně derivátem celkové koncepce kolektivní monografie - namátkou: nepřilíh důsledná reflexe politické a kulturně-politické situace ve slovenském (divadelním) prostředí (zejména) let devadesátých (a prvního desetiletí nového milénia), místy neúměrné enumerace a nakumulované výčty názvů inscenací, děl či jmen autorů etc.

S mnohými tvrzeními, s nimiž autorka v publikaci (1.) přichází, je možno rovněž vést důraznější polemiku - za mnohé si dovolím konkrétně zmínit pouze tři čtenářské postřehy (s vědomím, že texty již byly publikovány a nepochybně prošly pečlivou redakcí a recenzními řízeními, nemusí tudíž býti mým úkolem je takto podrobně hodnotit):

- charakteristiky “doby” v úvodní části se zdají být do té míry obecné a technicistní, že ztrácejí živost a stávají se mrtvými modely, svým způsobem až odtrženými od historické reality;

- v textu postrádám hlubší komentář k radikální proměně provozních podmínek v celé divadelní síti na počátku devadesátých let 20. století (vč. vzniku soukromých scén a divadel), která radikálně ovlivnila a proměnila dramaturgii a měla dopad právě na proměnu činoherního divadla (a tedy i jeho dramaturgie) v celé česko-slovenském kontextu;
- pokud jsou “střední generací” chápáni tvůrci narození v 70. letech 20. století, pak asi nelze dost dobře hovořit o tom, že se tato generace vytratila - naopak bych řekl, že je to právě ona, kdo poměrně úspěšně tvoří a také se (spolu)podílí na řízení a vedení některých divadelních domů a souborů (a to i za hranicemi SR, zejména pak v ČR), jak autorka ostatně v jiných pasážích textu konstatuje (zejména v nekomentovaných výčtech a enumeracích).

Předložená habilitační práce Eleny Knopové je adekvátně zpracovaným materiálem/portfoliem prokazujícím její stabilní a pevné místo v současném slovenském teatrologickém prostředí a může být (dílčím způsobem) chápána jako její originální přínos do odborné diskuse k tématům současného slovenského divadla. Další aktivity dr. Knopové - pedagogické, projektové, konferenční, popularizační - zase dokládají, že její odborné a profesní působení v kontextu slovenského odborného divadelně-vědného diskurzu odpovídá nárokům, které jsou kladeny na uchazeče v rámci habilitačního řízení na VŠMU (byť uchazeččino pedagogické působení se omezuje takřka výhradně na jinou školu, než na niž je habilitační řízení konáno, tedy Fakultu dramatických umění Akadémie umení v Banskej Bystrici).

Navzdory výše uvedeným výhradám a komentářům doporučuji PhDr. Eleně Knopové, Ph.D. udělení titulu docent v odboru habilitačního a inauguračního řízení: divadelní umění.

v Praze, 5. února 2020

doc. Mgr. Petr Christov, Ph.D.